

Η συμβολή των Ελλήνων στην παιδεία της Σερβίας (Κωνσταντίνος Βόγδανος, ΜΑ Θεολογίας)

/ [Πεμπτουσία](#)

Ο ρόλος των ελλήνων λογίων στην παιδεία της Σερβίας.

Κοινοί λαογραφικοί τόποι

Στους νεότερους χρόνους οι πνευματικές και πολιτιστικές σχέσεις του σερβικού με τον ελληνικό κόσμο συνεχίστηκαν. Ανάμεσα σε αυτούς που συνέβαλλαν στην ανάπτυξη των ελληνοσλαβικών πολιτιστικών σχέσεων, τον 19^ο αιώνα, ήταν αναμφίβολα ο Παναγιώτης Παπακωστόπουλος (1820-1879), ο οποίος δίδαξε στο Σερβικό Γυμνάσιο Βελιγραδίου αλλά εκτός τούτου, μετάφρασε στη σερβική, 5 αρχαία ελληνικά κείμενα. Με καταγωγή από το Βελβεντό Κοζάνης και διπλωματούχος γιατρός αλλά και διδάκτωρ Ιατρικής στο Πανεπιστήμιο της Βιέννης, επέλεξε ως τόπο διαμονής του το Βελιγράδι.

Άριστος γνώστης της σερβικής και έχοντας την ελληνική ως μητρική γλώσσα ήταν ο πιο κατάλληλος για να διδάξει τα παιδιά των Σέρβων. Με βαθειά αγάπη στη

διδασκαλία, κατόρθωσε να διδάξει την ελληνική γλώσσα σε πολλούς νεαρούς σέρβους, πράγμα που αργότερα τους βοήθησε να χρησιμοποιήσουν ελληνική βιβλιογραφία στις μελέτες τους ή να μεταφράσουν ελληνικά έργα στα σερβικά. Ένα από τους μαθητές του ήταν και Svetomir Nikolajević (1844-1922), συγγραφέας της πρώτης μονογραφίας στα σερβικά για τον εθνομάρτυρα Ρήγα Φεραίο, ο οποίος στηρίχτηκε σε ελληνικές πηγές. Όμως η σημαντική προσφορά του Παπακωστόπουλου δεν οφείλεται μόνο στο διδακτικό του έργο αλλά και στο συγγραφικό. Το 1873, μετέφρασε στη σερβική γλώσσα, την «Αντιγόνη» του Σοφοκλή, δίνοντας μάλιστα στην αρχή μια εισαγωγή με σχόλια και βιογραφικά στοιχεία του Σοφοκλή, που βοηθούσαν τον αμήτο αναγνώστη να κατανοήσει καλύτερα το έργο. Το 1874 μετέφρασε την «Παραίνεσιν προς Δομήνικον» του Ισοκράτη. Το συγκεκριμένο έργο ωστόσο δεν μεταφραζόταν για πρώτη φορά στα σερβικά. Ήδη το 1807, ένας άλλος έλληνας λόγιος διδάσκαλος στο Σεμλίνο, ο Γιώργος Ζαχαριάδης, είχε μεταφράσει και αυτός στη σλαβοσερβική (slavenoserbski jezik), το ίδιο κείμενο. Όμως ο Ζαχαριάδης επέλεξε μια μέθοδο μετάφρασης λέξης προς λέξη, με αποτέλεσμα συχνά το κείμενο να είναι δυσνόητο. Αντίθετα η μετάφραση του Παπακωστόπουλου είναι πιο χαλαρή χωρίς ωστόσο να προδίδει το κείμενο. Όμως ο στόχος και των δυο είναι κοινός: να μεταδώσουν δηλαδή στους νέους τις ηθικοπλαστικές διδασκαλίες που περιέχει αυτός ο παραινετικός λόγος του Ισοκράτη. Τον ίδιο χρόνο, το 1874 δηλαδή, ο Παπακωστόπουλος επιλέγει ένα άλλο, εντελώς διαφορετικού χαρακτήρα, έργο, τους *Νεκρικούς Διαλόγους* του Λουκιανού του Σαμοσατέως. Ο Λουκιανός δεν ήταν άγνωστος στους Σέρβους καθώς ένα άλλο έργο του, «*Η δίκη των φωνηέντων*» είχε μεταφραστεί το 1834, από άγνωστο συγγραφέα που υπογράφει ως «*Φιλόσερβος Κρίτων*». Ο Ιωάννης Παπανδριανός στο βιβλίο του: *Der griechische Gelendre Georgios Zachariadis und sein Beitrag zum slawischen Schrifttum im 19. Jahrhundert*, σ.90-91 θεωρεί πολύ πιθανό πίσω από το ψευδώνυμο αυτό, να κρύβεται ο Γεώργιος Ζαχαριάδης που αναφέραμε παραπάνω.[1].

Η μεταφραστική του δραστηριότητα συνεχίζεται με τη *Βατραχομομαχία* το 1877. Όμως το επιστέγασμα της μεταφραστικής δραστηριότητας του Παπακωστόπουλου αποτελεί η μετάφραση της *Οδύσσειας*. Η μετάφραση έγινε σε πεζό λόγο, αν και αποδίδει πιστά το δακτυλικό εξάμετρο του πρωτότυπου κειμένου καθώς και το ποιητικό του ύφος. Ωστόσο, το έργο παρέμεινε χειρόγραφο και εκδόθηκε τελικά το 1881, δυο χρόνια δηλαδή μετά το θάνατο του. Μέχρι την έκδοσή του, οι Σέρβοι είχαν γνωρίσει μόνο αποσπασματικά αυτό το παγκόσμιας σημασίας έργο. Η μετάφραση αυτή γνώρισε και δεύτερη έκδοση ύστερα από 69 χρόνια το 1950.

Κοινά σημεία μεταξύ των τραγουδιών της Βαλκανικής επισημάνθηκαν από πολύ νωρίς. Πρώτος, όμως, ο Wilhelm Mueller, ο γερμανός μεταφραστής των

τραγουδιών της συλλογής Fauriel, επέστησε την προσοχή των λογίων της εποχής στις ομοιότητες μεταξύ ελληνικής και σερβικής ποίησης. Αργότερα ο Gustav Meyer, επιφανής μελετητής των βαλκανικών γλωσσών και της λαογραφίας, διετύπωσε το 1882 την αξίωση μια ειδικής επιστημονικής έρευνας: «Οι διάφοροι γειτονικοί λαοί της Βαλκανικής, δηλαδή οι Σέρβοι, οι Βούλγαροι, οι Αλβανοί και οι Έλληνες, διαθέτουν μια ιδιαίτερα πλούσια δημώδη ποίηση. Όμοια και το δημοτικό έπος εμφανίζεται σ' αυτούς ιδιαίτερα καλλιεργημένο». Και καταλήγει: «Είναι ζήτημα που ενδιαφέρει άμεσα την Κοινωνική Ψυχολογία, να αναζητηθούν και να καθοριστούν τα κοινά στοιχεία που καθορίζουν και χαρακτηρίζουν τα τραγούδια των τεσσάρων αυτών λαών». Αργότερα ο Georg Weigand χαρακτήρισε ως πέμπτη λαϊκή ομάδα της Βαλκανικής τους Βλάχους, πράγμα όμως ιδιαίτερα ακραίο και γενικευτικό καθώς πολλοί Βλάχοι είχαν ελληνική συνείδηση. [2] Είκοσι χρόνια αργότερα, ο γερμανός βυζαντινολόγος Κάρολος Dieterich, ερεύνησε διεξοδικά το θέμα και έβγαλε σημαντικά συμπεράσματα για τα κοινά στοιχεία στην δημώδη ποίηση της Βαλκανικής.

[Συνεχίζεται]

[1] J. Papandrianos, Der griechische Gelendre Georgios Zachariadis und sein Beitrag zum slawischen Schrifttum im 19. Jahrhundert. *"Balkan Studies"* τ. 17 (1976), σ 86-87, σ.90-91

[2] *Λαογραφία*. Δελτίον της Ελληνικής Λαογραφικής Εταιρείας. Τόμος αφιερωμένος στο Γεώργιο Α. Μέγα. Τόμος ΚΕ΄, σ. 421. Εν Αθήναις, 1960